

УДК 502 – 630*64

Фурдичко О.І.*доктор економічних наук, професор,
академік НААН, директор
Інституту агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України***Яремко О.П.***здобувач
Інституту агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДІЛ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

У статті проведено дослідження організаційно-господарського поділу лісів у Тернопільській області та запропоновано його вдосконалення у межах державного лісогосподарського виробництва. Доведено, що в питаннях організаційно-господарського поділу лісів у лісівництві області все ще спостерігається практика дореформеного його змісту з поділом на так звані категорії та виділенням особливо захисних лісових ділянок. Саме в цьому вбачається практична значимість, що має привести до підвищення питомою обсягів заготівлі лісоматеріалів, спрощення інформаційних джерел лісовпорядкування у Тернопільській області, а також у складі державного лісівництва в Україні.

Ключові слова: вилучення, заготівлі, категорії, користування, ліс, лісівництво, лісокористування, поділ.

Фурдичко О.И., Яремко О.П. ОРГАНИЗАЦИОННО-ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ РАЗДЕЛ ЗЕМЕЛЬ ЛЕСНОГО ФОНДА ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В статье проведено исследование организационно-хозяйственного деления лесов в Тернопольской области и предложено его совершенствование в рамках государственного лесохозяйственного производства. Доказано, что в вопросах организационно-хозяйственного деления лесов в лесоводстве области все еще наблюдается практика дореформенного его содержания с разделением на так называемые категории и выделением особо защитных лесных участков. Именно в этом видится практическая значимость, что должно привести к повышению удельных объемов заготовки лесных материалов, упрощению информационных источников лесоустройства в Тернопольской области, а также в составе государственного лесоводства в Украине.

Ключевые слова: деление, заготовки, изъятие, категории, лес, лесоводство, лесопользование, пользование.

Furdychko O.I, Yaremko O.P. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC DIVISION OF LAND FOR FORESTRY PURPOSES TERNOPIIL REGION AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Objective to study the organizational and economic division of forests in the region and to offer its improvement within the State Forestry. It is proved that in matters of organizational and economic division of forests in the forestry area, there is still the practice of pre-reform its maintenance division to "Categories and the allocation of specially protected forest areas." It is seen in the practical significance that should lead to increased unit volumes of timber harvesting, forest management simplification of information sources in the Ternopil region and in the state of forestry in Ukraine.

Keywords: category of use, division, forest, forestry, extraction, preparation, use, use wood.

Постановка проблеми. Упродовж віків, починаючи із зародження лісівництва як галузі рослинництва і його впорядкування, поступово удосконалювались механізми користування головною його продукцією – лісом, тобто деревиною. Одним із перших кроків за відомостями, що дійшли до наших часів, було лісокористування на прикладі лісового масиву Герца (1585 р., на північній околиці Середньо-німецьких гір) із запровадженням поділу лісових масивів на ділянки в природі. Згодом вони отримали назву «лісосіки», тобто поділ на земельні ділянки, в межах яких вирубували суцільно дерева з подальшим забезпеченням на цій площі лісовідновлення [1, с. 45]. У їхню основу покладалась вимоги поділу лісового масиву на рівні ділянки за кількістю років обороту рубки деревостанів. У межах кожної з ділянок щорічно вирубували дерева і заготовлювали з них лісові матеріали, а наступного року переходили на сусідню ділянку. Кількість вирубувань залежала від установленого віку досягнення деревами придатності для виробництва лісових матеріалів. Після завершення рубки лісу на останній із ділянок передбачалось переходити до тієї, яка була першою.

Як би ми не ставились до тодішніх примітивних способів лісокористування, але то були перші кроки до формування лісівництва як галузі рослинництва і лісового землеробства, завдяки яким воно впродовж

чотирьох століть розвивалось і набуло сучасного змісту як галузь агросфери, здійснення лісогосподарського виробництва та охорони довкілля. У міру його розвитку, здійснення наукових досліджень і удосконалення практичного досвіду було доведено непридатність поділу лісових масивів на рівні ділянки. Адже результати вирощування деревини в лісонасадженнях залежать від дії дуже багатьох чинників місця зростання, які залежать від природно-кліматичних умов і продуктивної якості ґрунтів. Продуктивність лісових земель у межах окремих ділянок нерідко суттєво відрізняється. До того ж із часом змінювалися вимоги щодо попиту на лісові матеріали тощо, передбачити які на тривалий період надзвичайно складно. Це потребувало відповідного узгодження в питаннях організації лісового господарства і лісокористування. Врешті-решт перейшли на нормування вилучення запасів деревини з лісових екосистем, щоб забезпечити безперервність і постійність її використання для задоволення попиту сільського господарства, населення та промисловості на лісові матеріали певного призначення. По-сучасному – наповнення ринкового попиту лісовими матеріалами різного призначення. Це найбільш прийнятна форма організації та розвитку лісового господарства в галузі агроекологічного лісівництва як організаційно-господарського поділу земель лісогосподарського при-

значення (до проголошення Україною незалежності облікова категорія – «землі лісового фонду») радянської пори. Як відомо, з уособленням відомого на той час загальнодержавного управління лісами, що не відповідає засадам ринкової економіки, зокрема ідентифікованої за землекористувачами, результатами господарювання та збереження лісів у стані екологічної рівноваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Недосконалість організаційно-господарського поділу лісів визначається тим, що впродовж чверті століття в Тернопільській області, як і в Україні загалом, лісівництво здійснюється майже на засадах радянського законодавства. Тільки на окремих ділянках виробництва – з елементами ринкової економіки.

Мета статті – провести дослідження організаційно-господарського поділу лісів в області і запропонувати його вдосконалення за еколого-економічним призначенням як виду лісгосподарського виробництва, тобто стосовно використання земель як продуктивної сили для вирощування лісу і вилучення деревини з лісових екосистем, виробництва лісових матеріалів ринкового призначення.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження використовували діалектичний метод, у тому числі порівняння і спостереження, аналіз і пропозицію на підставі логічних висновків та досвіду історичного становлення і розвитку лісгосподарського виробництва.

Об'єктом дослідження були землі лісгосподарського призначення державного лісівництва Тернопільської області та поділ лісів на організаційно-господарські облікові категорії.

Предметом дослідження був чинний поділ лісів на облікові категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок як інструмент організації і розвитку лісгосподарського виробництва у складі суб'єктів адміністративно-територіального поділу області, а також суб'єктів господарювання з державного лісівництва.

Публікацій із питань стану лісового господарства як галузі лісівництва в різних засобах масової і технічної інформації є багато, але нерідко – з досить вузьким спрямуванням. До того ж у публікаціях поняття «землекористування» змінено на термін «лісокористування», що приводить до викривлення змісту об'єктів праці й економічних відносин зі власником природних ресурсів. Адже найсуттєвішим природним ресурсом, що використовується в галузі лісівництва, є земля, земельні ресурси як продуктивна сила. Але у використанні земель лісгосподарського призначення «порушено головний принцип вилучення рентного доходу: замість плати за землю впроваджено плату за лісові ресурси, що за економічним змістом не одне й те саме» [2]. Недостатньо точно визначення об'єктів праці в лісгосподарському виробництві зміщує зміст головної продукції лісівництва, якою давно стала, була й залишається деревина у стані росту, тобто у складі лісонасаджень, що формують лісові екосистеми.

Минула школа українського лісівництва, орієнтована на державне централізоване управління лісами, залишала без належної участі в ньому (управлінні) органи державної влади та органи місцевого самоврядування. При цьому публічно зазначалося, що «місцеві органи влади, не маючи достовірної інформації про стан і використання лісів, не можуть активно впливати на підвищення ефективності діяльності відповідних користувачів цих земель, на забезпечення повнішого використання їх продуктивності» [3].

У подальших наукових пошуках зазначалось: «Доведено, що відсутність належного врегулювання та розмежування інтересів і повноважень суб'єктів господарювання з лісівництва і лісокористування як основних суб'єктів економічних відносин на ринках лісосічного фонду і лісових матеріалів гальмує формування інституційних засад та симетричних економічних стосунків між ними, з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, заважає нормативному урегулюванню землекористування у сфері продуктивного лісового землеробства, і лісокористування – в промисловому виробництві» [5]. Зазначене зумовлює необхідність більш ретельного розуміння та поширення інформації в суспільстві щодо значення терміна «землі лісгосподарського призначення», а також їхнього складу за обліковими категоріями. Останні визначені Стандартною статистичною класифікацією землекористування ЄЕК (далі – ССКЗ ЄЕК), розробленою з урахуванням ринкових засад у землекористуванні та поширенні інформації про формування лісових екосистем у складі облікової категорії «землі лісові» [6]. Сьогодні в українському лісівництві належного визначення терміна «ліс» у значенні землекористування як об'єкта обліку і звітності, його адаптації до європейських стандартів землекористування немає.

У земельному та лісовому законодавстві України також немає чітко визначеного терміна «землі лісгосподарського призначення», в державних органах влади, в тому числі в галузі землеустрою, мало належного розуміння систем «поділ за класифікаційними одиницями обліку землекористування за цільовим його призначенням» і «поділ земель відповідного цільового призначення за обліковими категоріями землекористування» згідно зі стандартною статистичною класифікацією землекористування [7]. Хоча зазначена ССКЗ ЄЕК, прийнята на тридцять сьомій пленарній сесії ЄЕК/ФАО ООН (1989 р.), останнім часом не висвітлюється в інформаційних джерелах ЄЕК/ФАО, але саме вона покладена в основу кількісного обліку земель в українському законодавстві. Зрозуміло, що шляхи її удосконалення розробляються, зокрема, з метою поліпшення інформаційної бази [8].

У практичному здійсненні лісовпорядкування в Тернопільській області все ще залишається чинною норма: «До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара» [9, с. 4], хоча такої облікової категорії («землі лісового фонду») цільового призначення у складі Земельного кодексу України з 2006 р. і в землеустрої немає. Більше того, в Земельному кодексі України встановлено: «Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень. Зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо їх відведення» [10, с. 20]. З цього виходить, що віднесення обліку землекористування до відповідного цільового призначення має здійснюватись не на основі наявності на земельній ділянці біоценозу, а за напрямом економічного використання відповідних земельних угідь. Наявність на поверхні ґрунту лісової рослинності – лише один із аргументів на користь їх надання суб'єктам господарювання з лісівництва.

Таким чином, зазначена Лісовим кодексом України норма, що приведена вище, а також інші, пов'язані з нею в земельному і лісовому законодавстві, мають нікчемний зміст і, зрозуміло, спотворюють здійснення обліку і статистичної звітності

щодо користування земельними угіддями як головним природним ресурсом, що належить українському народу.

Нотатки з історії становлення поділу лісів на групи і категорії захисності. З історичних джерел відомо, що в колишньому Союзі РСР за пропозиціями вчених у 1943 р. було прийнято постанову Ради Міністрів СРСР про поділ лісів за їх народногосподарським призначенням на три групи. Для неосязної за розмірами країни того часу з надзвичайно строкатими природно-кліматичними та економічними умовами для здійснення господарювання такий поділ був достатньо логічним і науково обґрунтованим методом організаційно-господарського поділу лісів із метою раціональної організації лісокористування. Насамперед – для забезпечення потреб сільського господарства, населення та промисловості лісовими матеріалами, в тому числі дровами, необхідними для опалення величезної кількості поселень, організацій та установ із пічним опаленням.

У межах України, зокрема й Тернопільської області, на той час ліси поділяли на дві групи. До першої групи належали ліси державних заповідників, курортні та інші з певними обмеженнями користування деревиною для заготівлі лісових матеріалів (під загальним терміном – лісокористування). Усі інші належали до другої групи (вони ж – експлуатаційні ліси), у межах яких лісокористування формувалося на загальних принципах лісівництва – використання лісу з додержанням його найважливіших принципів постійності та невиснажливості. Згодом ліси першої групи почали з ініціативи також науковців поділяти на категорії захисності, кількість яких постійно зростала, з особливим поширенням їх в українському лісівництві. При цьому мало уваги зверталось на їхню практичність і господарську ефективність. Про це свідчать відомості про поділ лісів державного лісівництва області за матеріалами таксації лісу та лісопорядкування 1988 і 2011 років (табл. 1).

У таблиці наведено лише облікові категорії згаданої захисності ключового змісту – першого рівня. Наприклад, облікова категорія «ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення» Тернопільської області (2011 рік лісопорядкування) поділені на облікові категорії нижніх рівнів, зокрема, розташовані в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду – 39,6 тис. га; із них можливі для експлуатації – 10,0 тис. га; наукового призначення, включаючи генетичні резервати, – 0,3 тис. га. Схожим чином поділені на численні підкатегорії різних рівнів й інші категорії «захисності»,

що робить їх мало придатними для практичного застосування щодо раціональної системи лісогосподарського виробництва [9]. Загальна їхня кількість по області становить понад 30 найменувань.

Не краще становище з організаційно-господарським поділом лісів було і за останнім державним обліком лісів (1988 р.) на той час Тернопільського обласного управління лісового господарства Мінлісгоспу Української РСР. Лісів, точніше – земель лісогосподарського призначення, було взято на облік 156 тис. га з їх розподілом на ліси I і II груп [12].

У 1995 р. було прийнято постанову КМ України і затверджено «Порядок поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захисності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду», але в неї, порівняно з чинною на 1988 р., суттєвих змін не внесли [13]. Зазначена постанова втратила чинність із 16 травня 2007 р. [14], хоча у складі ДЗК України на 1 січня 2015 р. все ще має місце поділ лісів за мало визначеними «функціями їх використання». У тому числі: «для виробництва деревини – 3444,2 тис. га» (графа 31), «для захисної, природоохоронної та біологічної мети – 5071,8 тис. га» (графа 32) і «для відпочинку – 135,3 тис. га» (графа 33). Разом це становить 8651,3 тис. га. Наведене свідчить про певну недосконалість облікових даних та їхню складність, включаючи їхню придатність для практичного застосування у питаннях господарського управління і контролю за раціональним використанням лісових ресурсів в області та в межах суб'єктів господарювання, органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

До речі, в Україні за Державним земельним кадастром на 1 січня 2015 р. ліси все ще поділяються на I і II групи (графи 29–30 форми 6-зем), у тому числі відповідно 5477,2 і 4039,1 тис. га (разом – 9516,3 тис. га).

Європейський досвід лісівництва майже в два рази перевищує український. Останній розпочався на два століття пізніше, починаючи практично з XIX ст. У європейському законодавстві щодо землекористування встановлено досить стабільну систему обліку стану земельних угідь за їхнім описом і розподілом за суб'єктами господарювання – за землевласниками (землекористувачами). Основою для цього є ССКЗ ЄЕК, дотримання якої є рівнем технічної культури й елементарним обов'язком усіх суб'єктів, що виступають землекористувачами (землевласниками) та мають справу із землеустроєм [8]. Тим більше з огляду на те, що в нас діє Закон «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [15]. Зазна-

Таблиця 1

Поділ лісів Тернопільського ОУЛМГ за групами лісів і категоріями захисності за державним обліком 1988 і 2011 років

Довідник лісового фонду України на 01.01.2011 р., – т. 2.3. – Ірпінь, 2012.	2011 р.	Лісів усього, тис. га	у тому числі			
			Природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення	Рекреаційно-оздоровчі ліси	Захисні ліси	Експлуатаційні ліси
		153,1	39,9	26,9	20,7	65,6
Краткий справочник по лесному фонду Украинской ССР на 01.01.1988. – К., 1989,	1988 р.	Лісів, усього, тис. га	у тому числі			
			Ліси I групи			Ліси II групи (експлуатаційні)
			Ліси, що виконують переважно водоохоронні функції	Ліси, що виконують переважно захисні функції	Ліси, що виконують переважно санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції	
		156	0	35	34	87

Джерело: сформовано автором за даними [9; 10]

чену адаптацію свого часу (1998 р.) здійснив Держкомзем України, розробивши відповідну Інструкцію [16], хоча з певними недоліками, але зі збереженням чітко встановлених ССКЗ ЄЕК облікових категорій землекористування першого рівня.

У цьому аспекті необхідно додати, що в європейському законодавстві чітко визначені терміни «ліс», «ліс призначений для вилучення деревини» і «ліс не призначений для вилучення деревини» [16], які повністю заперечують доцільність іншого поділу «на групи лісів і категорії захисності», що набуло неабиякого поширення в українському лісівництві. До того ж, у європейському законодавстві визначено, що «ліс у розумінні закону – це земля». Для того щоб показати, наскільки простішим є такий еколого-економічний поділ лісів, наведемо порівняння фізичних вимірів площі лісів за окремими європейськими країнами на початок ХХІ ст. (табл. 2).

Наведені в таблиці дані свідчать про суттєву відмінність організаційно-господарського поділу лісів в Україні щодо кінцевих еколого-економічних результатів його здійснення в Україні, у тому числі у межах Тернопільської області, порівняно з європейськими країнами. Зважимо при цьому ще й на те, що в цій таблиці для України і Тернопільської області ми вживаємо терміни європейської системи таксації лісу «Призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів» (Forest available for wood supply) і «Не призначені для вилучення деревини і

заготівлі лісових матеріалів» (Forest not available for wood supply), яких у практиці таксації лісу і лісовпорядкування в Україні немає. Дані табл. 2 – це технічне пристосування української інформації про ліси до її європейського вигляду. Адже всі первинні матеріали для обчислення, аналізу та порівнянь в українському лісівництві здійснюються за іншими механізмами та за наведеним раніше надто ускладненим поділом лісів на групи і категорії захисності, точніше – «на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» [12]. Зрозуміло, мало відомих для спеціалістів, не кажучи про керівників органів влади, фіскальних служб і громадськості загалом.

Саме суттєва відмінність обліку лісів і організації українського лісового господарства, зокрема по Тернопільській області, порівняно з європейським досвідом є одним із чинників, що гальмують розвиток лісівництва в Україні. Складно логічно пояснювати органам влади і громадськості, наприклад, віднесення понад 35% до лісів, вилучених з експлуатації, тоді як у перелічених у таблиці й графічно показаних (рис. 1) європейських країнах (5 країн) зміст і організаційно-господарські заходи щодо лісокористування та охорони довілля не нижчі, ніж в Україні. Але при цьому вирубування площі лісів для вилучення деревини для виробництва лісових матеріалів у рази нижчі порівняно з Україною та, зокрема, Тернопільським ОУЛМГ.

Так, у зазначених п'яти країнах частка лісів із суворими обмеженнями щодо вилучення деревини

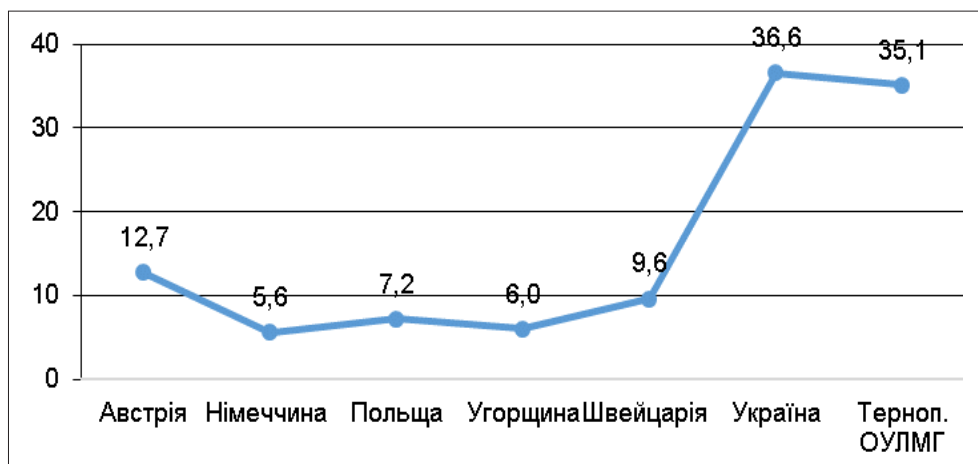

Рис. 1. Частка лісів, не призначена для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів, %

Таблиця 2

Поділ лісів окремих європейських країн за організаційними категоріями щодо вилучення деревини та їх порівняння з українськими вимірами

Країна, регіон	Ліси (Forest land), тис. га			
	Усього за обліком $S_{\text{л}}$	призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів	Не призначені для вилучення деревини і заготівлі лісових матеріалів	
			усього, тис. га ($S_{\text{лне}}$)	Частка від загальної площі, %
Австрія	3840	3352	488	12,7
Німеччина	10 740	10 142	598	5,6
Польща	8942	8300	642	7,2
Угорщина	1811	1702	109	6,0
Швейцарія	1173	1060	113	9,6
Україна	9458	5999	3459	36,6
Тернопільське ОУЛМГ	153,1	99,4	53,7	35,1

Джерело: сформовано автором за даними [12; 16]

для заготівлі лісових матеріалів у середньому становить 8,2%, а з урахуванням поширення площі – 7,4%. По Тернопільському ОУЛІМГ – відповідно 35,1%, що майже в 5 разів більше порівняно з європейським досвідом.

Середньозважене значення площі лісів не експлуатаційного призначення, тобто вилучених з експлуатації для виробництва лісових матеріалів (Рлве), перелічених європейських країн обчислено за формулою:

$$P_{лве} = \frac{(P_{лве1} + S_{лве1}) + (P_{лве2} + S_{лве2}) + (P_{лве3} + S_{лве3}) + (P_{лве4} + S_{лве4}) + (P_{лве5} + S_{лве5})}{\sum (S_{i1} + S_{i2} + S_{i3} + S_{i4} + S_{i5})}$$

де $P_{лве}$ – відсоток площі лісів, вилучених з експлуатації відповідної країни, за порядковим номером у табл. 2;

$S_{лве}$ – площа лісів, вилучених з експлуатації відповідних зарубіжних країн, тис. га;

$S_{л}$ – площа лісів загальна (Forest land) відповідних зарубіжних країн за інформаційними джерелами, тис. га.

Одним із визначальних механізмів нормування вилучення запасів деревини із лісових екосистем з метою забезпечення безперервності та постійності їх використання для задоволення ринкового попиту на лісові матеріали з неодмінним здійсненням їх відновлення та утриманням екологічної рівноваги у довкіллі все ще впроваджується на теренах України відомий у радянському лісівництві «поділ лісів на групи і категорії захисності» з деякими косметичними змінами. У «Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» зазначено, що «ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

- 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- 3) захисні ліси;
- 4) експлуатаційні ліси» [14].

До того ж, згідно з тією ж самою постановою Кабміну України встановлювалися ще 16 (шістнадцять!) облікових категорій «захисності», чого не було навіть в «Основах лісового законодавства Союзу РСР і Союзних республік».

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733 на зміну «Порядку поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захисності...», затверджено «Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок», який установлює «єдині вимоги до поділу лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок з режимом обмеженого лісокористування» [14]. Адже найголовнішим змістом агроекологічного лісівництва є користування лісом – деревиною в стані росту, вилучення її за лісівничими нормами і правилами для виробництва лісових матеріалів, а також за погодженням з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Усе ще спостерігається в українському лісівництві впровадження широко відомого «державного управління лісами» радянської пори, зокрема зі знеособленим їх поділом за ідентифікованими землекористувачами, хоча це зовсім не відповідає засадам ринкової економіки та урядовим програмам ідентифікації землекористування і децентралізації влади.

Висновки. Чинна система організаційно-господарського поділу земель лісогосподарського призначення (за колишнім обліком – землі лісового фонду) в Тернопільському ОУЛІМГ вкрай недосконала стосовно поділу лісів на категорії та виділення особливо

захисних лісових ділянок. Вона встановлена державою згідно з постановою КМ України «Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» від 16 травня 2007 р. № 733 та за матеріалами лісовпорядкування 2014 р. Вона не узгоджена із організаційно-господарською структурою обліку лісових земель щодо їхньої придатності для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів за європейськими лісівничими нормами.

У праці «Потенціал сталого виробництва лісових матеріалів у Європі» європейське лісівництво, за інформаційними джерелами ЄЕК/ФАО ООН, давно виробило і відображає в інформаційних джерелах поділ лісів на дві облікові категорії: «Forest available for wood supply» (FAWS) і «Forest not available for wood supply» (FnAWS). У перекладі українською мовою – відповідно «Призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів» і «Не призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів». Така система поділу лісів (землі) зручніша для розуміння та більш придатна для аналізу, оцінювання стану та прийняття управлінських рішень, у тому числі на регіональних рівнях. Вона стисла за змістом і, головне, вперше свідчить про зв'язок лісівництва з формуванням лісових екосистем у межах суб'єктів господарювання на землях лісогосподарського призначення.

З огляду на наведене вище та з метою удосконалення державного лісівництва в Тернопільській області, наближення його до європейських стандартів землекористування, зокрема до ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН, необхідно:

1. Провести консультації з Держлісагентством України, а також з органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах суб'єктів адміністративно-територіального поділу за участю місцевих громад області щодо переходу обліку лісів державного лісівництва на організаційно-господарський облік і господарювання європейських країн.

2. Розглянути організаційно-господарський облік і поділ лісів за їхнім призначенням щодо вилучення деревини для виробництва лісових матеріалів ринкового попиту та довести частку облікової категорії «ліси, не призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів» до середньоевропейського рівня – 7–8% від загальної площі державного лісівництва.

3. Ініціювати погодження назв облікових категорій поділу лісів стосовно вилучення деревини під час здійснення лісовпорядкування, наближення їх до мовного використання з метою спрощення термінів «ліси, призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів» і «ліси, не призначені для вилучення деревини і виробництва лісових матеріалів» відповідно до термінів «експлуатаційні» та «неексплуатаційні» ліси.

4. Погодити можливість пілотного проекту впровадження регіональної системи управління в лісовому господарстві Тернопільської області у сфері державного лісівництва як галузі рослинництва та землекористування.

Проведення зазначених та інших заходів з інтенсифікації лісового господарства області та наближення його до європейських стандартів щодо землекористування і здійснення вилучення деревини для виробництва лісових матеріалів сприятиме його адаптації до засад ринкової економіки національного українського досвіду. Це означає досягнення ідентифікації землекористувачів у галузі лісівництва, переведення його на самоокупність і прибутковість гос-

подарування, а також уособлення відповідальності лісівників за додержання довкілля у стані екологічної рівноваги.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Козловский Б.А. Краткие сведения по развитию дореволюционного лесостроительства // Всесоюзное аэрофотолесоустроительное объединение «Леспроект». Министерство сельского хозяйства СССР. – М. – 1959. – С. 42–48.
2. Фурдичко О.І. Екологічні основи збалансованого розвитку агросфери в контексті європейської інтеграції України: монографія / О.І. Фурдичко. – К.: ДІА, 2014. – С. 112.
3. Бобко А.М. Економічні основи розвитку лісової галузі в Україні / А.М. Бобко // *Економіка України*. – 1997. – № 9. – К. – С. 73–82.
4. Лісове господарство України: Проблеми та перспективи. / За ред. акад. НАН України І.Р. Юхновського // Міжвідомча аналітико-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. – К., 2003. – С. 58.
5. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку України: монографія / О.І. Дребот. – К.: ДІА, 2012. – С. 266.
6. Дребот О.І. Ліси та лісівництво в Україні: Стан і економічні наслідки землекористування у дзеркалі часу / О.І. Дребот, А.М. Бобко // *Економіка України*. – 2015. – № 1 (638). – С. 92.
7. Standard classification of land use // UN-ECE. GE.89-31083.
8. Pratap Narain. Land use classification: concepts & methods -Towards an improved information basis / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.fao.org>
9. Лісовий кодекс України (Редакція від 28.12.2015 р.) / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
10. Земельний кодекс України (Редакція від 02.11.2016 р.) / [Електронний ресурс]. Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
11. Довідник лісового фонду України за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 р. // Держ. агентство лісових ресурсів України. – Українське державне проектно лісовпорядне виробниче об'єднання. – Ірпінь, 2012. – 130 с.
12. Краткий справочник по лесному фонду Украинской ССР на 1 января 1988 г. // Минлесхоз. УССР. ДСП.– К., 1989. – 119 с.
13. Порядок поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захисності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду. – Затверджена Постановою КМ України № 557 від 27.07.1995 р. Втратила чинність / [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/557-95-p>
14. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок. / Затв. постановою КМ України 16 трав. 2007 р. № 733 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-p>
15. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» / Зі змінами. Документ 1629-15, чинний / [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
16. Інструкція з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель // Держ. комітет України по земельних ресурсах. – К., 1998. – с. 53.
17. Forest resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. Main Report // United Nations. Economic Commission for Europe. Food and Agriculture Organization of the United Nations. – New York and Geneva, 2000. – P. 62-66.